

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Харків, 2016

професійних обов'язків соціального педагога мультидисциплінарної команди. Подається послідовність роботи мультидисциплінарної команди з розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині.

Ключові слова: професійна підготовка, соціальний педагог, ВІЛ-позитивні діти, сім'я, мультидисциплінарна команда, розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині.

Fesenko L. O. Contents of training futures social pedagogues for the work with HIV-positive children and their families.

The author analyzes the contents of training social pedagogues to the work with HIV-positive children and their families in the light of social pedagogues' professional duties in a multidisciplinary team. The sequence of work a multidisciplinary team on the disclosure of HIV-positive status to the child is summarized.

Keywords: professional training, social pedagogue, HIV-positive children, family, multidisciplinary team, the disclosure of HIV-positive status to the child.

УДК 378.147:37.013.42

Чернікова О.О.

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Процес соціалізації людини триває протягом усього життя. Однак, соціалізація учнів молодшого шкільного віку має певні особливості й набуває виняткового значення. У цей період відбувається зміна соціальної позиції дитини, вона стає членом загальношкільного й класного колективів та приступає до систематичного навчання, у школярів особливо інтенсивно формується їх «внутрішня позиція» та зароджується соціальне «Я».

Соціальний педагог виступає ключовим суб'єктом соціально-педагогічної діяльності процесу соціалізації молодшого школяра. Від рівня його компетентності залежить успішність цього процесу. Тому постає питання підвищення професійно-педагогічної підготовки майбутнього соціального педагога до цього виду діяльності.

Процес підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних видів професійної діяльності став предметом дослідження багатьох науковців. Так, загальні засади організації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів розкриваються в працях А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Сидорова, Є. Холостової та ін.; дослідження особливостей здійснення соціально-педагогічної діяльності в установах різного типу розглядають Н. Задерико та І. Зверева; професійно значущі для майбутніх соціальних педагогів особистісні якості досліджують М. Галагузова, М. Мудрик, В. Сластьонін та ін.; нетрадиційні форми та методи підготовки майбутніх

фахівців у соціально-педагогічній галузі – О. Витвар тощо. Проте особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації молодших школярів ще не набули достатнього висвітлення в наукових дослідженнях.

Мета статті: проаналізувати особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз соціально-педагогічних праць [1; 2; 5; 6] дозволив визначити, що не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття «підготовка соціального педагога». Поняття «підготовка» тлумачиться двояко: як навчання, тобто спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань; як готовність, під якою розуміється наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певних завдань [5]. Зокрема Л. Міщик [2] і З. Фалинська [6] визначають професійну підготовку соціального педагога як процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління. О. Філь трактує підготовку майбутніх соціальних педагогів як цілісний навчально-пізнавальний процес, важливою особливістю якого є поєднання оволодіння фаховими знаннями та вміннями із формуванням необхідних особистісних якостей майбутніх працівників [7, с. 303]. Отже, підготовка майбутнього соціального педагога – це процес формування готовності фахівця здійснювати соціально-педагогічну діяльність з розв'язання соціально-педагогічних проблем клієнтів у всіх установах і закладах.

Професійна готовність як якісне новоутворення формується тільки у процесі певної діяльності. Аналіз соціально-педагогічних праць дозволив виявити, що готовність до професійної педагогічної діяльності розглядається науковцями (С. Литвиненко [1], О. Пехота [4], В. Сластьонін [3] та інші) як складне соціально-педагогічне явище, яке містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості і систему професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, які забезпечують успішність реалізації професійно-педагогічних функцій. І. Яворська, узагальнюючи наукові розробки з визначення структурних компонентів готовності до професійної діяльності, приходить до висновку, що найчастіше дослідники виділяють три основні компоненти в структурі готовності особистості до різних видів діяльності: 1) афективно-мотиваційний або оцінний чи емоційно-вольовий компоненти (інтерес студентів до діяльності, до навчання, їх зацікавлення, розвинуте бажання виконувати ту чи іншу роботу); 2) когнітивний (пізнавальний, теоретичний) компонент стосується освіченості студентів, їх теоретичної підготовки, знань, що розкривають теоретичний і методичний зміст професійної діяльності; 3) операційно-дієвий або практичний, чи виконавський компонент – це володіння людиною системою необхідних умінь і навичок професійного самовдосконалення; це вміння, необхідні для успішного професійного самовдосконалення (вміння оцінювати свій професійний рівень, планувати, організовувати й контролювати свої дії) [8, с. 194-195].

Отже, готовність соціального педагога до здійснення діяльності з соціалізації молодших школярів передбачає здатність до врахування нової для дитини життєвої ситуації – соціального розвитку як школяра; усвідомлення на рівні переконань важливості спрямування процесу набуття дитиною соціального досвіду через навчання, спілкування, гру; обізнаність у психолого-педагогічній своєрідності вікового періоду дитини 6-10 років, розуміння домінантного значення її емоційного світосприймання та світовідчуття; володіння навичками організації й координації діяльності суб'єктів соціально-педагогічної діяльності з соціалізації учнів; володіння методами організації діяльності молодших школярів.

Під час проходження виробничої практики на базі кафедри соціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди було вивчено та проаналізовано навчально-виховні плани підготовки бакалаврів зі спеціальності «Соціальна педагогіка» щодо формування готовності студентів до соціалізації молодших школярів. Визначено, що для підготовки соціальних педагогів викладачі кафедри використовують у своїй діяльності такі методи навчання: словесні (розповідь; пояснення; лекція); наочні (ілюстрація; демонстрація; спостереження); практичні (практична робота; вправи: тренувальні, творчі, усні, практичні; проходження педагогічної практики); проблемний виклад та індивідуальні науково-дослідні роботи.

Визначено, що окремі аспекти діяльності соціального педагога, щодо соціалізації молодших школярів, розглянуто в лекційних та семінарських заняттях різних дисциплін. Так у робочій програмі дисципліни «Соціальна педагогіка» виокремлено лекційні заняття № 3-4, в яких розглядаються такі питання, як: «Соціалізація – дефініція соціальної педагогіки» та «Соціальне середовище як необхідна умова соціалізації особистості. Соціалізація та її види». У ході семінарського заняття № 6 розглядається питання «Сутність процесу соціалізації, його стадії», в якому розкривається сутність процесу соціалізації та його види в залежності від віку людини.

У робочому плані дисципліни «Соціально-педагогічна робота у загальноосвітніх навчальних закладах» міститься семінарське заняття № 1 на тему «Розвиток соціалізуючих функцій освіти в контексті Європейської інтеграції», в якому розкриваються основні соціалізуючі функції освіти та особливості роботи соціального педагога в контексті Європейської інтеграції; функції роботи соціального педагога у ЗНЗ розкриваються у семінарському занятті № 6 на тему «Основні напрями соціально-педагогічної роботи в школі» та семінарському занятті №9 «Особливості роботи соціального педагога з учнівським колективом».

У робочому плані дисципліни «Теоретико-методологічні основи соціально-педагогічної діяльності» міститься семінарське заняття №6, де розглядається тема: «Особливості соціально-педагогічної діяльності в школі» та підіймаються питання: «Напрями соціально-педагогічної діяльності в школі», «Сутність і види соціально-педагогічної діяльності в освітній установі» та «Методика роботи соціального педагога в школі». Під час проходження цих

питань студенти можуть всесторонньо розглянути всю сутність соціально-педагогічної роботи в школі.

Протягом навчання студенти проходять навчальну практику в ЦСССДМ, ЗНЗ та організаційно-виховну практику в літніх дитячих оздоровчих таборах. Під час проходження практики студенти освоюють особливості роботи з різними категоріями клієнтів. Проте найчастіше майбутні соціальні педагоги співпрацюють з підлітками, які вже мають наявні проблеми соціально-педагогічного характеру, а з молодшими школярами зустрічаються епізодично, що негативно впливає на формування операційного й мотиваційного компонентів готовності студентів до здійснення діяльності з соціалізації учнів початкових класів. Проведені діагностичні заходи щодо виявлення рівнів сформованості визначених компонентів готовності в студентів четвертого курсу підтвердили відсутність інтересу в майбутніх соціальних педагогів до здійснення цілеспрямованої роботи з соціалізації молодших школярів; низький рівень володіння навичками організації ігрової діяльності учнів; відсутність сформованих навичок координації діяльності різних суб'єктів соціально-педагогічної діяльності щодо соціалізації молодших школярів.

Теоретичне осмислення результатів проходження соціально-педагогічної практики у загальноосвітньому навчальному закладі на четвертому курсі дозволило прийти до висновку, що до штату співробітників загальноосвітнього навчального закладу доцільно ввести додаткову посаду соціального педагога окремо для роботи з учнями початкової школи, враховуючи специфіку соціально-педагогічної діяльності з молодшими школярами й загальне навантаження соціального педагога.

Висновки. Проведений аналіз особливостей підготовки соціальних педагогів до соціалізації молодших школярів дозволив визначити, що сформованість мотиваційного й операційного компонентів готовності студентів до цієї діяльності залишається на низькому рівні, що зумовлено низьким рівнем практичної взаємодії студентів з молодшими школярами під час навчання.

Список використаних джерел

1. Литвиненко С. А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... доктора. пед. наук / НПУ імені М. П. Драгоманова / С А. Литвиненко. - К., 2005. - 40 с.

2. Міщик Л. І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.05 / Міщик Людмила Іванівна. – Запоріжжя, 1997. – 359 с.

3. Педагогика профессионального образования / [под ред. В. А. Сластенина]. - М. : Издательский центр «Академия», 2004. - 368 с.

4. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Е. Н. Пехота. - К, 1997. -401 с.

5. Професійна освіта : навчальний посібник / [укл. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 149 с.

6. Фалинська З. З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / З. З. Фалинська. – Вінниця, 2006. – 23 с.

7. Філь О. Аналіз проблеми професійної підготовки соціальних педагогів у вищій школі / О. Філь // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – Вип. 10. – С. 303-307.

8. Яворська І. О. Сутність і структура поняття «готовність» майбутніх соціальних педагогів до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів загальної середньої школи / І. О. Яворська // Педагогіка вищої школи. – 2012. – № 6. – С. 193-195.

Чернікова О. О. *Аналіз навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціалізації молодших школярів.*

У статті проведено теоретичний аналіз проблеми підготовки соціальних педагогів до соціалізації дітей молодшого шкільного віку. Визначено сутність поняття «підготовка соціального педагога»; з'ясовано структуру готовності майбутніх соціальних педагогів до соціалізації молодших школярів; схарактеризовано навчально-методичне забезпечення процесу підготовки студентів до соціалізації учнів початкових класів.

Ключові слова: соціальний педагог, підготовка соціального педагога, готовність, молодші школярі, соціалізація.

Chernikova O. O. *The analysis of educational and methodological support of training future social pedagogues to socialization of junior schoolboys.*

In the article the theoretical analysis of the training of social pedagogues to the socialization of children of primary school age is conducted. The essence of the concept of «social pedagogue training» is determined; the structure of readiness future social pedagogues to the socialization of primary school children is elucidated; the educational and methodological support of training future social pedagogues to socialization of junior schoolboys is determined.

Keywords: social pedagogue, social pedagogue training, readiness, younger schoolboys, socialization.